

Sissejuhatus

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel kehtestab õpetaja, tugispetsialistide, õppealajuhataja ja direktori kvalifikatsiooninõuded haridus- ja teadusminister oma määrusega. Ministri määrusega sätestatud kvalifikatsiooninõuetele vastavust, sealhulgas nimetatud kompetentside olemasolu hindab tööandja.

Käesolev juhend koosneb neljast peatükist. Esimene peatükk annab ülevaate õpetaja, teine peatükk õppealajuhataja ning kolmas peatükk tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuete hindamisest. Juhendi neljas peatükk käsitleb eesti keele oskuse taseme hindamist.

Olulised õigusaktid:

- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (edaspidi PGS) [Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus– Riigi Teataja](#)
- Haridus- ja teadusministri 29.08.2013. a määrusega nr 30 „[Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded](#)“ (edaspidi *määrus*) on kehtestatud nõuded direktorile, õppealajuhatajale, õpetajatele ja tugispetsialistidele¹.
- [Keeleseadus](#)

Kvalifikatsioon on ametlikult tunnustatud kompetentsus ehk pädevus, millega kaasnevad teatavad õigused ja kohustused.

Kvalifikatsioonid jaotuvad:

- formaalhariduslikud kvalifikatsioonid: üldharidus (põhi- ja gümnaasiumiharidus), kutseharidus, kõrgharidus;
- kutsekvalifikatsioonid ehk [kutsed](#).

Õpetajakutse – [õpetaja, tase 7](#); [vanemõpetaja, tase 7](#) ja [meisterõpetaja, tase 8](#).

Õpetaja kutsestandardid on õpetaja professionaalse arengu tugi. Kutsestandard on oluline õpetaja eneseanalüüsiks, koolitusvajaduste väljaselgitamiseks ning omandatud kompetentside väärtustamiseks ja karjääri planeerimiseks. Kutsetunnistust on võimalik taotleda **2 korda aastas**. Vajalikud dokumendid tuleb esitada vastavalt 5. veebruariks või 5. oktoobriks. Täpsem info kutse taotlemise ja kutsestandardite kohta on kättesaadav [siit](#).

¹ Kvalifikatsiooninõuded viidi seadusesse, seega jõustuvad eesti keele oskuse nõuded 1. augustist 2023. a. Samast kuupäevast kaotab kehtivuse ka kvalifikatsiooninõuete määrus. Õpetajatele rakendatakse eesti keele oskuse nõudeid alates 1. augustist 2024.a. [Põhikooli ja gümnaasiumi seaduse ning teiste seaduste muutmise seadus \(eestikeelsele õppele üleminek\)](#).

Õpetajakutse omandamiseks on kaks võimalust:

1. Õpetajakoolituse õppekava lõpetamisel. Tallinna Ülikool ja Tartu Ülikool said õpetajakutse andmise õiguse **2015. aasta lõpus**. Vastav märged on diplomi juurde kuuluval akadeemilisel õiendil punktis 5: *Kvalifikatsiooni omandanu õigused*.
2. Kutse taotlemine Õpetajate Liidu kaudu.

Õpetajakutse olemasolu saab kontrollida Kutseregistrist: [Väljastatud kutsed: Otsi väljastatud kutset numbril, märksõna, isiku nime või isikukoodi järgi - Kutseregister](#)

I Õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavuse hindamine

Õpetaja kvalifikatsiooninõuded on kehtestatud haridus- ja teadusministri 29.08.2013. a määrusega nr 30 „[Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded](#)“ (edaspidi *määrus*).

Põhikooli ja gümnaasiumi õpetaja kvalifikatsiooninõuded on magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon ja õpetajakutse ning eesti keele oskus vastavalt keeleseaduses ja keeleseaduse alusel antud õigusaktis esitatud nõuetele.

Kvalifikatsiooninõuetele vastavuse hindamisel tuleb arvestada ka sellega, milliste õppeainete õpetajaga on tegemist. Riiklik õppekava nimetab ära kohustuslikud õppeained (PRÕK § 1 lg 6; GRÕK § 8), millele lisaks pakub kool valikaineid. Valikainete õpetajate kvalifikatsiooninõuded erinevad põhinõudest. Põhikooli valikaine ja gümnaasiumi valikkursuse õpetaja kvalifikatsiooninõuded on **kõrgharidus ja pedagoogilised kompetentsid**. Kõrghariduse puhul piisab esimese astme kõrgharidusest ehk bakalaureuse- või rakenduskõrgharidusõppe läbimisest. Pedagoogilisi kompetentse hindab tööandja.

Kvalifikatsiooninõuetele vastavuse hindamise sammud:

1. Isiku haridustase;
2. isik ei ole töötanud enne 1. septembrit 2013;
3. isik on töötanud enne 1. septembrit 2013;
4. kas isik asub õpetama õppekava kohustuslikke või valikaineid?
5. pedagoogiliste kompetentside hindamine;
6. eesti keele oskuse taseme hindamine.

1.1 Kuidas hinnata isiku haridustaset?

Haridustaseme hindamine toimub haridust tõendava dokumendi alusel – diplom koos akadeemilise õiendiga.

Mida jälgida?

- Lõpetamise aeg. Õppekava registreerimise kuupäev on leitav diplomilt (akadeemilise õiendi punktis 2.2).
 - Enne 1. septembrit 2013 (määruse § 5 lg 1)
 - Peale 1. septembrit 2013 (määruse § 3 lg 1)
- Õppekava registrisse kandmise aeg. Alates 1. juunist 2002. aastal Eesti hariduse infosüsteemis registreeritud õppekavade puhul on nõudeks **magistrikraad**. (määruse § 5 lg 1)
- Kui isikul ei ole magistrikraadi, võib tal siiski olla **magistrikraadile vastav kvalifikatsioon**. Juhendmaterjali Eesti Vabariigi ja endise NSV Liidu haridust tõendavate dokumentide hindamiseks leiab [siit](#) (määruse § 5 lg 1).
- Täiendõppe tunnistused ei ole tasemeharidust tõendavad dokumendid.

Hariduse vastavuse hindamist kvalifikatsioonile teostab [Eesti ENIC/NARIC keskus](#).

NB! Eesti ENIC/NARIC keskus ei hinda isiku kvalifikatsiooninõuetele vastavust. Kvalifikatsiooninõuete täitmise hindamisega seotud küsimustega pöörduda Haridus- ja Teadusministeeriumisse.

1.2 Isik ei ole enne 1. septembrit 2013 töötanud koolis õpetaja ametikohal

Riikliku õppekava järgi kohustuslike õppeainete õpetaja kvalifikatsiooni hindamisel on kolm erinevat lähenemist.

1. Põhikooli ja gümnaasiumi õpetaja kvalifikatsiooninõuded on magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon ja õpetajakutse ning eesti keele oskus vastavalt keeleseaduses ja keeleseaduse alusel antud õigusaktis esitatud nõuetele. (määruse § 3 lõige 1)

- Haridust tõendav diplom – peab olema magistrikraad või vastav kvalifikatsioon – vajadusel saab akadeemilise vastavuse hinnangu küsida ENIC/NARICult
- Õpetajakutse – on märgitud diplomile või teha otsing Kutseregistris - [Väljastatud kutsed: Otsi väljastatud kutset numbri, märksõna, isiku nime või isikukoodi järgi - Kutseregister](#)

Alates 2013. aasta 1. septembrist on õpetaja kvalifikatsiooninõude üks osa õpetajakutse olemasolu. Õpetaja kutsestandardi alusel kutsete väljastamist alustati 2013. aasta sügisel. Alates 2015. aasta sügisest said õpetajakutse andmise õiguse ka kõrghariduse tasemel õpetajakoolitust läbiviivad ülikoolid (Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, 2016. aastast Eesti Muusika-

ja Teatriakadeemia). Siinkohal on oluline teada, et mitte kõik õpetajakoolituse õppekavad ei anna lõpetamisel õpetajakutset.

Näide: Isik on lõpetanud 1986 Ed.Vilde nim Pedagoogilise Instituudi vene keele ja kirjanduse eriala. Üldhariduskooli asus esmakordselt tööle 08.2015. Isikul on NL spetsialisti diplom kõrgema kutsekvalifikatsiooni omandamise kohta, mis vastab magistritaseme haridusele. Tema kvalifikatsiooni hindamise aluseks määruse § 3 lõige 1. Puudub õpetajakutse. Isiku kvalifikatsioon pole nõuetekohane, sest asudes tööle 2015. aastal olid õpetaja kvalifikatsiooninõueteks magistrikraad ja õpetajakutse. Isikul puudub õpetajakutse.

2. Õpetaja on omandanud magistrikraadi õpetajakoolituse õppekaval, kuid õpetajakutset talle ei väljastatud, kuna õpet läbiviiv ülikool ei olnud veel alustanud õpetajakutse andmist (määruse § 5 lõige 2) – 2014. ja 2015. aastal magistrikraadi õpetajakoolituse õppekava lõpetanud isikul ei pea olema õpetajakutset. Alates 2016. aasta kevadest õpetajakoolituse õppekavade lõpetajate puhul on õpetajakutse olemasolu nõutud (jaanuaris 2016 õpetajakoolituse õppekaval magistrikraadi saanutel kutset ei ole) .

Näide: Isik on lõpetanud Tallinna Ülikooli 2015. aastal klassiõpetaja bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekava ja talle on omistatud magistrikraad. Akadeemilise õiendi punktis 6.1. on lisainfona märgitud, et õppekava kuulub õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagruppi. Esimaskordselt asus kooli õpetajana tööle 2015. aasta augustis. Tema kvalifikatsiooni hindamise aluseks on määruse § 5 lõige 2. **Isiku kvalifikatsioon** õpetajana on nõuetekohane, sest ta on omandanud magistrikraadi klassiõpetaja õppekaval 2015. aastal, kui ülikoolil veel puudus õpetajakutse andmise õigus.

3. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenev erisus kvalifikatsiooninõuete kohaldamisel. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-st 99, ei kohaldata kõrgharidusnõuet põhikooli klassiõpetaja suhtes, kes enne käesoleva seaduse jõustumist on omandanud pedagoogilise keskerihariduse klassiõpetaja või algõpetuse erialal, ning põhikooli aineõpetaja suhtes, kes enne käesoleva seaduse jõustumist on omandanud pedagoogilise keskerihariduse õpetatavas aines või ainevaldkonnas. **Oluline on tähele panna, millistel juhtudel nimetatud erisus kehtib.**

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel saab lugeda õpetaja kvalifikatsiooninõuetele vastavaks **kahel juhul:**

1. Asub/on asunud tööle klassiõpetajana (klassiõpetajana tööleasumise aeg pole oluline), olles omandanud pedagoogilise keskerihariduse klassiõpetaja või algõpetuse erialal enne 1. septembrit 2010. a.

2. Asub/on asunud tööle põhikooli aineõpetajana (antud aine õpetajana tööleasumise aeg pole oluline), olles samas aines/ainevaldkonnas omandanud pedagoogilise keskerihariduse enne 1. septembrit 2010. a.

Näide: Isik on lõpetanud Tartu Õpetajate Seminari algklasside õpetajana 1993. aastal ja on omandanud keskerihariduse algõpetuse erialal. Esmakordselt asub kooli klassiõpetajana tööle 2022. aasta augustis. Tema kvalifikatsiooni hindamise aluseks on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 99. **Isiku kvalifikatsioon** õpetajana on nõuetekohane, sest ta on omandanud pedagoogilise keskerihariduse algõpetuse erialal 1993. aastal (enne põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse jõustumist) ja ta asub tööle klassiõpetajana.

NB! Vanema kooliastme aineõpetajana tema kvalifikatsioon ei vasta nõuetele, nt 8. klassi eesti keele õpetajana, sest see pole enam klassiõpetaja pädevuses.

1.3 Isik on töötanud enne 1. septembrit 2013 koolis õpetaja ametikohal

Isik on **enne 1. septembrit 2013** töötanud põhikoolis või gümnaasiumis õpetajana või õppealajuhatajana või kutseõppeasutuses üldharidusainete õpetajana. Enne 1. septembrit 2013 töötamise aeg ja kestus ei ole õigusaktidega piiritletud. Kui töötaja puhul on vajalik hinnata tema töötamist mõnes teises õppeasutuses enne 1. septembrit 2013 ning EHIS vastavat infot ei kajasta, on hindamise aluseks koopia isiku töölepingust vm dokumendist, kust selguks, et töötaja töötas enne määruse jõustumist (s.o enne 1. septembrit 2013) üldhariduskooli õpetaja või kutseõppeasutuse üldainete õpetajana.

Kvalifikatsiooninõuete vastavuse hindamisel on aluseks **kaks erinevat lähenemist** (määruse § 5 lõige 1):

1. Õpetaja on omandanud enne 1. septembrit 2013 **pedagoogilise keskeri- või kõrghariduse**

Hindamisel on asjakohane võtta vaatluse alla diplom koos juurde kuuluva akadeemilise õiendiga, mis kinnitab pedagoogiliste kursuste ja praktika läbimist. Üldjuhul kajastub diplomil viide õpetaja ametile (nt muusikaõpetaja, inglise keele õpetaja jne). Kui selge viide diplomil puudub, kuid akadeemilisel õiendil kajastuvad pedagoogikaalased kursused (nt õppeaine metoodika ja didaktika, arengupsühholoogia, pedagoogika, pedagoogiline praktikum jne), siis on alust lugeda kõrgharidus pedagoogiliseks. Alates 1. juunist 2002. aastal Eesti hariduse infosüsteemis registreeritud õppekavade puhul on nõudeks magistr kraad. Õppekava registreerimise kuupäev on leitav diplomi juurde kuuluvalt akadeemiliselt õiendilt (punktis 2: Kvalifikatsioon). Rakendussättele ei saa toetuda isikud, kes on läbinud pärast nimetatud kuupäeva Eesti hariduse

infosüsteemis registreeritud 3-aastase nominaalse õppeajaga bakalaureuseõpingud (120 ainepunkti).

Näide: Isik asus kooli tööle õpetajana 1998. aastal, olles eelnevalt lõpetanud Tallinna Pedagoogilise Instituudi raamatukogunduse ja bibliograafia eriala ning Tartu Ülikooli 490tunnise ümberõppe kursuse saksa keele õpetamiseks. Isikul on kõrgharidus ja pedagoogilised kompetentsid, kuid puudub pedagoogiline kõrgharidus. Tema kvalifikatsiooni hindamise aluseks ei saa võtta määruse § 5 lõiget 1, sest puudub pedagoogiline kõrgharidus, lähtuda tuleb § 3 lõikest 1. **Isiku kvalifikatsioon** õpetajana pole nõuetekohane, sest kuigi ta on asunud tööle õpetajana enne 1. septembrit 2013, pole ta omandanud enne 1. septembrit 2013 pedagoogilist kõrgharidust.

2. Õpetaja on omandanud enne 1. septembrit 2013 kõrghariduse tema poolt õpetatavas aines ja omab **pedagoogilisi kompetentse**.

Alates 1. juunist 2002. aastal Eesti hariduse infosüsteemis registreeritud õppekavade puhul on nõudeks magistrikraad. Õppekava registreerimise kuupäev on leitav diplomilt. Rakendussättele ei saa toetuda isikud, kes on läbinud pärast nimetatud kuupäeva Eesti hariduse infosüsteemis registreeritud 3-aastase nominaalse õppeajaga bakalaureuseõpingud (120 ainepunkti).

Kõrghariduseks isiku poolt õpetatavas aines on näiteks järgmised: muusikaõpetaja, kes on lõpetanud orkestrandi, viiuliõpetaja õppekava või kultuurharidustöötaja, taidluskoori dirigendi õppekava; kunstiõpetaja, kes on lõpetanud kunstnik-konstruktori õppekava või graafika õppekava või skulptuuri õppekava; loodusõpetuse õpetaja, kes on lõpetanud bioloogia õppekava või geenitehnoloogia õppekava; eesti keele õpetaja, kes on lõpetanud eesti keele ja soome-ugri filoloogia õppekava; füüsikaõpetaja, kes on lõpetanud rakendusfüüsika õppekava või materjaliteaduse õppekava. Pedagoogiliste kompetentside hindamist on põhjalikumalt kirjeldatud 3. peatükis.

Näide: Isik asus kooli tööle õpetajana 2011. aastal. Isik on lõpetanud Tartu Ülikooli Narva Kolledži 2010. aastal „Humanitaarained mitmekeelses koolis“ bakalaureuse õppekava. Õppekava on infosüsteemi registreeritud peale 1. juunit 2002 (akadeemilise õiendi punkt 2). Seega on nõudeks magistrikraad. Tema kvalifikatsiooni hindamise aluseks ei ole määruse § 5 lõige 1, vaid § 3 lõige 1. **Isiku kvalifikatsioon õpetajana pole nõuetekohane**, sest isegi kui kõrgharidus on pedagoogiline, siis magistrikraadi nõue on täitmata. Isikul puudub magistrikraad ja õpetajakutse.

Kui isik on omandanud enne 1. septembrit 2013. a kõrghariduse tema poolt õpetatavas aines ja omab **pedagoogilisi kompetentse** ning ta on enne 1. septembrit 2013. a ka õpetajana töötanud, saab tema kvalifikatsiooni nõuetele vastavaks lugeda.

Näide: Isik asus kooli tööle kunstiõpetuse õpetajana 2011. aastal. Isik on lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia 2004. aastal klaasikunsti erialal. Õppekava on infosüsteemi registreeritud enne 1. juunit 2002 (akadeemilise õiendi punkt 2). Seega magistrikraadi nõuet ei ole. Isik on läbinud pedagoogikaalase täiendusõppe. Tema kvalifikatsiooni hindamise aluseks on määruse § 5 lõige 1. **Isiku kvalifikatsioon õpetajana on nõuetekohane kunsti õpetamiseks**, sest tal on kõrgharidus õpetatavas aines ning ta on omandanud pedagoogilised kompetentsid täiendusõppes.

1.4 Pedagoogiliste kompetentside hindamine

Pedagoogiliste kompetentside hindamise viib läbi tööandja. Tööandja fikseerib kirjalikult hinnangu, milles on välja toodud hinnangu aluseks olevad näitajad. Tegemist ei ole uue täiendava ülesandega, kuna koolijuhid on seni pidanud hindama pedagoogilisi kompetentse isikute puhul, kelle kvalifikatsioon ei ole nõuetele vastav (PGS § 74 lõige 7). Hindamisega seonduv on tööandaja otsustada, kuid soovitatav on hindamise viisid ja alused koolis kokku leppida ja kirjalikult esitada. Ühe koolijuhhi hinnang ei ole teise kooli direktori jaoks siduv.

1.4.1 Näited pedagoogiliste kompetentside hindamise võimalustest

Mõned näited pedagoogiliste kompetentside hindamise viisidest ja alustest:

- Õpetaja on läbinud pedagoogilise täiendõppe – aluseks täiendõppe tunnistus.
- Õpetajal on varasem õpetajatöö kogemus.
- Õpetaja esitab kandideerimisel motivatsioonikirja, milles kirjeldab muuhulgas õppimise ja õpetamise olemust.
- Õpetaja esitab kandideerimisel ühe (või rohkem) tunnikava.
- Õpetaja viib läbi proovitunni.
- Õpetaja selgitab oma arusaama õppimisest, õpetamisest, õpikeskkonna kujundamisest, õppija arengu toetamisest.

1.4.2 Tuge vajavate õpilaste õpetaja kompetentside hindamine

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on sätestatud põhimõtte, et igal õpilasel on õigus õppida elukohajärgses koolis ja seejuures peab igale õpilasele olema tagatud kvaliteetne ning õpilase vajadustest lähtuv õpe. Isegi kui õpilane on haridusliku erivajadusega, kuid ei vaja õpet eriklassis, on eeldatav, et teda õpetab õpetaja, kes omab vastavaid kompetentse – eripedagoogilisi kompetentse. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lõige 1 seab kõikidele õpetajatele ülesandeks jälgida õpilase arengut ja toimetulekut koolis ja vajaduse korral kohandada õpet õpilase individuaalsete vajaduste ja võimete järgi. Nii peavad ka õpetajad, kes tavaklassis

õpetavad **tõhustatud** või **erituge** vajavat õpilast, kohandama õpet õpilase individuaalsete vajaduste järgi ja seejuures on abiks **eripedagoogilised kompetentsid**.

Õpiabitunnid

Eraldi toome esile nende isikute kvalifikatsiooninõuetele vastavuse küsimuse, kes annavad **õpiabitunde**. Õpiabitundide näol on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõigetest 5 ja 10 tulenevalt tegemist **tugimeetmega**, mida eelkõige võimaldatakse **tuge vajavatele õpilastele**. Õpiabitunde võivad anda nii õpetajad kui ka eripedagoogid, sest haridus- ja teadusministri määruse nr 4 „[Tugispetsialistide teenuse kirjeldus ja teenuse rakendamise kord](#)“ järgi on ka eripedagoogide ülesandeks õpiabirühma tundide või individuaaltundide ettevalmistamine ja läbiviimine. Seega tulekski õpiabitundide andmisel töötajate kvalifikatsiooninõuetele vastavuse hindamisel eelkõige lähtuda isiku ametikohast – kas tegemist on õpetaja või eripedagoogiga:

- Kui **õpetaja** oma tööülesannete seas annab õpiabitunde, tuleb lähtuda õpetajale seatud kvalifikatsiooninõuetest.
- Kui **eripedagoog** oma tööülesannete seas annab õpiabitunde, siis peab tema kvalifikatsioon vastama eripedagoogidele seatud nõuetele.

Õpetaja kompetentside hindamine

Seoses tuge vajava õpilasega saab **õpetaja kompetentse** eristada kahel tasandil:

1. Tase, mida eeldab PGS § 37 lg 1 ja **õpetaja, tase 7 kohustuslik kompetents** ehk kõige madalam tase – iga õpetaja tuleb toime õppija vajaduste märkamisega, tema õppe diferentseerimisega ja kohandamisega. Kuna räägime igast õppijast, siis siia alla kuulub ka haridusliku erivajadusega (ehk tõhustatud ja erituge saav) õpilane. Seda võiks eeldada ka õpetajatelt, kes töötavad eriklassis. Ei PGS ega kutsestandard erista siin õpetaja kompetentsi õppija sihtrühma alusel – kvaliteetset õpet tuleb pakkuda kõikidele.
 - a. PGS § 37 lg 1: *õpetajad jälgivad õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajaduse korral kohandavad õpet õpilase individuaalsete vajaduste ja võimete järgi.*
 - b. Õpetaja kutsestandardi kohustuslik kompetents „Õppija toetamine“ B.2.1. ja eelkõige selle kolmas punkt: *märkab õppijate toe vajadust ja nende individuaalseid õpivajadusi (sh teistest võimekam õppija); kaasab ja teeb koostööd tugispetsialistide ning kolleegidega abi- ja toetusvajaduse väljaselgitamisel (vajadusel õppija individuaalse arengu kaardi täitmine, arvestades tema eripära arengu dünaamikat), õppe- ja arendustegevuse planeerimisel ning rakendamisel (sobiva õppemetoodika ja -vormi leidmine, õppe jõukohastamine, õppematerjalide kohandamine, abivahendite rakendamine, individuaalse õppe korralduse kava planeerimine, individuaalse õppekava ja/või käitumise tugikava koostamine); koostöös lapsevanematega toetab ja suunab õppijat;*
2. **Õpetaja tase 7 valitav kompetents „Hariduslike erivajadustega õppija toetamine“**. Tegemist on tasemega, kus õpetajal on süvendatud teadmised hariduslikest erivajadustest, nende olemusest, orienteerub teemas, oskab õppijat toetada ja nõustab ka teisi kolleege sel teemal.

Määruse muudatusega on loodud regulatsioon (§ 5 lõige 3), mille kohaselt võib **eriklassis** (ainult eriklassis) õpetajana töötada **eripedagoogi väljaõppega** (s.o eripedagoogi magistrakraadi või magistrakraadi ja eripedagoogi kutset omav) **inimene**. Seega on tegemist olukorraga, kus koolis on loodud eriklass **tõhustatud** ja **eritoe** õpilastega, kes vajavad väga spetsiifilist eripedagoogilist lähenemist ja seetõttu on asjakohane, et eriklassis võib õpetajana õpet läbi viia eripedagoogi väljaõppega isik.

Loodud säte ei välista, et eriklassis ei võiks töötada õpetaja, kelle kvalifikatsioon vastab õpetaja ametikohale seatud nõuetele. Soovituslik ja eelduslik on, et eriklassis töötaval õpetajal on omandanud õpetaja kutsestandardi valitav kompetents „Hariduslike erivajadustega õppija toetamine“.

1.5 Välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni hindamine

Välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustamine on vajalik, kui inimene on omandanud hariduse välisriigis ning soovib Eestis töötada pedagoogina. Välisriigis õpetaja kutsekvalifikatsiooni omandanud isiku kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel lähtutakse välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadusega kehtestatud tingimustest ja korrast.

Tunnustamist viiakse läbi juhul kui:

- Haridus on omandatud peamiselt **Euroopa Liidu** liikmesriigis, **Euroopa Majanduspiirkonna** liikmesriigis või **Šveitsi Konföderatsioonis**.
- Kui haridus on omandatud peamiselt muus välisriigis kui Euroopa Liidu liikmesriigis, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigis või Šveitsi Konföderatsioonis, peab isikul olema kolmeaastane asjaomasel kutsealal töötamise kogemus, mis on omandatud ja tõendatud välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustanud Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigis või Šveitsi Konföderatsioonis.

Teiste riikide puhul kehtivad Eesti **siseriiklikud kvalifikatsiooninõuded**.

Välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustamiseks tuleb esitada vastav avaldus koos vajalike dokumentidega, täpsem info ministeeriumi veebilehel <https://www.hm.ee/et/tegevused/opetaja-ja-koolijuht/toosuhted>.

1.6 Töölepingu sõlmimine kvalifikatsioonita õpetajaga

Õpetajaga, kelle kvalifikatsioon pole nõuetekohane, aga kel on vähemalt keskhariidus ning kelle kvalifikatsioon ja kompetentsus on piisavad, et tagada kooli õppekavas määratud õpiesmärkide täitmine ning õpitulemuste saavutamine, saab sõlmida tähtajalise töölepingu kuni üheks aastaks. (PGS § 74 lõige 7). 1. augustist 2024. a lisandub kvalifikatsiooninõudena eesti keele oskuse nõue.

PGS-st tulenev tähtajalise töölepingu sõlmimise võimalus on täiesti erinev alus töölepingu seaduses (edaspidi *TLS*) sätestatutest. Tähtajaline tööleping sõlmitakse mitte seetõttu, et töö on ajutise iseloomuga või et töötaja asendab ajutiselt äraolevat alalist töötajat, vaid töö tegija ei vasta mingitele teatud riiklikult kehtestatud tingimustele. PGSi alusel sõlmitud tähtajalistele töölepingutele ei laiene *TLS* ettenähtud piirangud lepingute järjestikusele sõlmimisele ning seetõttu võib kvalifikatsiooninõuetele mittevastava isikuga sõlmida korduvalt tähtajalisi töölepinguid (piiranguid arvu osas ei ole).

Tähele tuleb panna seda, et sellist lepingut ei saa pikendada, vaid iga aasta tuleb sõlmida uus (eelmine lõpeb tähtaja saabumisel), kuna PGS-s puudub regulatsioon tähtajalise töölepingu pikendamise kohta. Kohustus tegutseda on pandud tööandjale, kes peab igal aastal otsima kvalifikatsiooninõuetele vastavat õpetajat (kuulutama välja avaliku konkursi). Ehk et direktor peab tegema omapoolseid pingutusi selleks, et kvalifikatsiooninõuetele vastavat õpetajat leida. Kui nõutava kvalifikatsioonita õpetajaga sõlmitakse korduvalt uusi tähtajalisi töölepinguid, siis võib tekkida ka kahtlus, kas tööandja on ikka teinud endast kõik oleneva, et leida nõutava kvalifikatsiooniga õpetajat.

Kui on sõlmitud tähtajatu tööleping nõuetele mittevastava õpetajaga, siis on kõige eelistatum lahendus teha pingutusi töölepingu muutmiseks poolte kokkuleppel. Oluline on õpetajaga kokku leppida, kuidas ta nõutud kvalifikatsiooni saavutab, kuidas toetab teda tööandja.

Kui kokkulepet pole kuidagi võimalik saavutada, siis võib kaaluda järgmisi lahendusi, mis on aga problemaatilised ja vaidlustatavad.

- Öelda tööleping ühepoolselt üles töötajast tulenevatel põhjustel. *TLS* § 88 lõige 1 annab lahtise loetelu töötajast tulenevatel põhjustel töölepingu ülesütlemiseks, nii et kui asjaolud sobivad ja hästi põhjendada, võib olla võimalik selle sätte alusel leping lõpetada.
- Kui koolijuht hindas kvalifikatsiooni valesti nõuetele vastavaks, siis saab töölepingu ühepoolselt tsiviilseadustiku üldosa seaduse (*TsÜS*) § 93 jj alusel tühistada. Tööleping on sõlmitud olulise eksimuse mõjul, kui tööandja, olles eksitavast asjaolust teadlik, ei oleks samasuguses olukorras töölepingut sõlminud või oleks töölepingu sõlminud oluliselt teistsugustel tingimustel. Arvestada tuleb *TLS* § 13 ja § 14 piirangutega, ennekõike § 13 lõikes 2 toodud ajalise piiranguga – eksimuse tõttu võib tööandja töölepingu tühistada kahe nädala jooksul arvates eksimusest teadasaamisest.

Kui koolijuht teadlikult sõlmis nõuetele mittevastava isikuga tähtajatu töölepingu, siis on ka variant lugeda leping *TsÜS* § 87 alusel tühiseks. See on aga kindlasti vaieldav, kas PGS § 74 lõike 7 eesmärk (eesmärk vältida kvalifikatsioonita isikute koolis tähtajatut töötamist) on selle nõude rikkumise korral kaasa tuua tehingu (töölepingu) tühisus. Kuna PGS sõnaselgelt selle nõude rikkumist lepingu tühisuse tagajärjega ei seo, siis on see tõlgendamise ja põhjendamise koht, aga kindlasti kohtus vaieldav.

II Õppealajuhataja kvalifikatsiooninõuetele vastavuse hindamine

2.1 Isik ei ole enne 1. septembrit 2013 haridusasutuses töötanud

Põhikooli ja gümnaasiumi õppealajuhataja kvalifikatsiooninõuded on (määruse § 2 lõiked 2 ja 3):

- magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon,
- õpetajakutse,
- C1- tasemel eesti keele oskus,
- Juhtimiskompetentsid.

Juhtimiskompetentse hindab koolijuht järgmistes valdkondades: organisatsiooni arengu juhtimine, õpikeskkonna kujundamine, personalijuhtimine, ressursside juhtimine ja enesejuhtimine. Hindamise vormi valib tööandja.

Kui õppealajuhataja ametikohal kandideeriv isik on omandanud magistrikraadi õpetajakoolituse õppekaval, kuid talle ei väljastatud õpetajakutset, kuna õpet läbiviiv ülikool ei olnud veel alustanud õpetajakutse andmist (määruse § 5 lõige 2), siis loetakse õpetajakutse nõue täidetuks.

2.2 Isik on enne 1. septembrit 2013 haridusasutuses töötanud

Kui õppealajuhataja ametikohale kandideeriv isik on varasemalt töötanud haridusasutuses, tuleb hinnangu andmise jälgida kahte aspekti: millisel ametikohal isik töötas enne 1. septembrit 2013 ja milline on isiku haridus. Kui **mõlemad** järgnevad punktid on täidetud, loetakse kvalifikatsiooninõuetele vastavaks määruse rakendussätte alusel (määruse § 5 lõige 1)

- 1) Isik on enne 1. septembrit 2013 töötanud ühel järgmistest ametikohtadest:
 - põhikooli või gümnaasiumi õpetajana,
 - põhikooli või gümnaasiumi õppealajuhatajana või
 - kutseõppeasutuse üldharidusainete õpetajana.
- 2) Isik on omandanud pedagoogilise keskeri- või kõrghariduse enne 1. septembrit 2013. (NB! Alates 1. juunist 2002 registreeritud õppekavadel magistritaseme nõue.)

III Tugispetsialistide kvalifikatsiooni hindamine

Tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded sätestab määruse § 4.

Eripedagoogi kvalifikatsiooninõuded on erialane magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon või eripedagoogi kutse ning eesti keele oskus vastavalt keeleseaduses ja keeleseaduse alusel antud õigusaktis esitatud nõuetele. Eripedagoogi kutsestandardite (tase 7; tase 8) ja kutse taotlemise kohta saab rohkem infot Eesti Eripedagoogide Liidu kodulehelt: [Kutse andmine | \(eripedaliit.ee\)](http://kutse.andmine.ee).

Koolipsühhloogi kvalifikatsiooninõuded on erialane magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon või koolipsühhloogi kutse ning eesti keele oskus vastavalt keeleseaduses ja keeleseaduse alusel antud õigusaktis esitatud nõuetele. Koolipsühhloogi kutsestandardite (tase 7; tase 8) ja kutse taotlemise kohta on võimalik täpsemalt lugeda Eesti Koolipsühholoogide Ühingu kodulehelt: [Kutsestandard » Eesti Koolipsühholoogide Ühing \(koolipsyhholoogid.ee\)](#).

Sotsiaalpedagoogi kvalifikatsiooninõuded on erialane kõrgharidus või sotsiaalpedagoogi kutse ning eesti keele oskus vastavalt keeleseaduses ja keeleseaduse alusel antud õigusaktis esitatud nõuetele. (määruse § 4, lõige 3). Erialane kõrgharidus (vähemalt kõrghariduse I aste, st bakalaureuseõppe läbimine või rakenduskõrgharidus) võib olla omandatud sotsiaaltöö- või sotsiaalpedagoogikaalase tasemeõppe õppekava järgi. Sotsiaalpedagoogi kutsestandardite (tase 6; tase 7) ja kutse taotlemise kohta saab rohkem infot Eesti Sotsiaalpedagoogide Ühenduse kodulehelt: [Eesti Sotsiaalpedagoogide Ühendus](#)).

Logopeedi kvalifikatsiooninõuded on erialane magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon või logopeedi kutse ning eesti keele oskus vastavalt keeleseaduses ja keeleseaduse alusel antud õigusaktis esitatud nõuetele. Logopeedi kutsestandardite (tase 7; tase 8) ja kutse taotlemise kohta on võimalik täpsemalt lugeda Eesti Logopeedide Ühingu kodulehelt: [Kutsestandardid | ELU](#)

Tugispetsialisti, erinevalt õpetajast, tööle võtta ei saa, kui ta ei vasta kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele. Välistatud on ka tähtajalise lepingu sõlmimine.

IV Eesti keele oskuse hindamine

4.1 Eesti keele oskuse nõuded

Eesti keele oskuse nõudeid ja hindamist reguleerib [keeleseadus](#), mille § 23 lõige 4 alusel on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 20. juuni 2011. a määrus „[Ametniku, töötaja ning füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded](#)“.

Keeleoskusnõuded **pedagoogidele**:

- B2-taseme keeleoskuse nõue pedagoogidele, kes ei õpeta eesti keeles;
- C1-taseme keeleoskuse nõue pedagoogidele, kes õpetavad eesti keelt või eesti keeles.

Keeleoskusnõuded **eripedagoogidele**:

- B2-taseme keeleoskuse nõue eripedagoogidele, kelle teenust tarbivad mitte-eesti emakeelega isikud;
- C1-taseme keeleoskuse nõue eripedagoogidele, kelle teenust tarbivad eesti emakeelega isikud;

Samuti kehtestatakse C1-taseme keeleoskuse nõue õppeasutuste juhtidele, nende asetäitjatele ja õppejuhtidele.

Haridus- ja teadusministri määruses „[Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded](#)“ on eesti keele oskuse nõuded sõnastatud osana töötajate kvalifikatsiooninõuetest. Vastavalt keeleseaduse § 23 lõikele 5 ei kohaldata eesti keele oskuse nõudeid isikule, kes töötab Eestis tähtajaliselt väliseksperti või välisspetsialistina.

4.2. Eesti keele oskuse tõendamine

Eesti keele oskuse tõendamiseks on mitu võimalust:

- Vastavalt keeleseaduse § 24 lõikele 1 hinnatakse eesti keele oskust **eesti keele tasemeeksamil**. Eesti keele tasemeeksameid koostab ja korraldab Haridus- ja Noorteamet (<https://harno.ee/eesti-keele-tasemeeksamid>) kokku neljal tasemel: A2, B1, B2 ja C1. Amet väljastab eksami edukalt sooritanud isikule vastava taseme tasemetunnistuse.
- Vastavalt keeleseaduse § 26 lõikele 3 ei pea eesti keele tasemeeksamit sooritama isik, kes on omandanud eesti keeles **põhihariduse, keskkhariduse** või **kõrghariduse**.
- B2-taseme keeleoskust tõendab ka **eesti keele kui teise keele riigieksami** sooritanule PGS-i alusel kehtestatud määruse „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ (§ 27 lõike 5) kohaselt väljastatud eesti keele tasemeeksami tunnistus (vastavalt keeleseaduse § 26 lõikele 1).

Lisaks võib isikutel olla varasemate perioodide **eesti keele tasemetunnistused** või **töölase keeleoskuse kategooriatunnistused**:

Keeleseaduse § 39. Eesti keele oskust tõendavate tunnistuste vastavus

(1) Enne 2008. aasta 1. juulit väljastatud eesti keele tasemetunnistused loetakse vastavaks järgmiselt:

- 1) algtaseme keeleoskuse tunnistus eesti keele B1-taseme tunnistusele;*
- 2) kesktaseme keeleoskuse tunnistus eesti keele B2-taseme tunnistusele;*
- 3) kõrgtaseme keeleoskuse tunnistus eesti keele C1-taseme tunnistusele.*

*(2) Enne 1999. aasta 1. juulit välja antud töölase keeleoskuse kategooriatunnistust arvestatakse keeleoskuse nõude täitmist tõendava dokumendina isiku puhul, kelle keeleoskus on tööandja hinnangul piisav vastaval töö- või ametikohal töötamiseks. Tööandjal on kahtluse korral õigus pöörduda ameti poole hinnangu saamiseks isiku keeleoskuse piisavuse kohta.**

Kui tööandjal on küsimusi töötajate eesti keele oskuse ja selle tõendamisega seoses, on soovitatav pöörduda Keeleameti poole (info@keelearnet.ee).

* Enne 1999. aasta 1. juulit väljastatud kategooriatunnistused ja neil esitatud kategooriad (A–F) ei ole tänaste tasemeeksamitega vastavusse viidud. Töölase keeleoskuse kategooriatunnistust arvestatakse keeleseaduse § 39 lg 2 kohaselt keeleoskuskõude täitmist tõendava dokumendina isiku puhul, kelle keeleoskus on tööandja hinnangul piisav vastaval töö- või ametikohal töötamiseks. Tööandjal tuleb iga kategooriatunnistuse omaniku puhul hinnata, kas tema eesti keele oskus vastab ametialaste kohustuste ja tööülesannete täitmiseks vajalikule tasemele. Kahtluse korral tuleks kindlasti pöörduda Keeleameti poole hinnangu andmiseks. Sellisel puhul võib tulemuseks olla Keeleameti väljastatud kontrollakt, millega amet annab hinnangu isiku keeleoskusele lähtuvalt konkreetse ametikoha keeleoskuskõuetest. Teisele ametikohale liikudes või keeleoskuskõude muutumisel tuleb anda uus hinnang. Pideva tõendamiskohustuse vältimiseks on ka kategooriatunnistuse omanikel soovitatav sooritada Haridus- ja Noorteametis eesti keele tasemeksam.